

Favrskov den 5. marts 2021

Til

Favrskov Kommune

Via Mail til plan@favrskov.dk

Høringssvar til Kommuneplan 2021-32

DN finder kommuneplan 2021-32 fin med mange gode elementer. Vi har dog som vanligt en række forslag, som vi håber vil blive taget med. Planen er også en forbedring i forhold til tidligere planer, forstået på den måde, at den er lettere at orientere sig i. Stoffet er organiseret på en logisk måde og henviser fint til Verdensmål, men kun i nogen grad til nationale mål.

DN tager i høringssvaret udgangspunkt i vores lokale kendskab til natur, kultur og miljø, samt det lige udkomne oversigt over kommunernes naturkapitalindeks. Med en plads 54 ud af Danmarks 98 kommuner, er der plads til forbedringer på dette område.

Vi står naturligvis til rådighed ved en nærmere drøftelse af indholdet, herunder ikke mindst vore forslag vedr. naturområder og kommentarer om fremtidige aktiviteter i forbindelse hermed.

1. Byer og mobilitet

Der er 7 hovedmålsætninger, som DN generelt er enige i.

Attraktive byer.

Når der står, at kommunen i højere grad end tidligere planlægger for fortætning og byomdannelse gennem en ny og mere intensiv udnyttelse af de eksisterende byområder, midtbyer og tidligere erhvervsområder, bør det præciseres, at det skal ske uden at forringe naturindholdet i byerne.

Mobiliteten styrkes ved trafiksikkert vejnet. DN lægger vægt på gang- og cykelstier, som øger borgernes mulighed for at færdsel og friluftsliv.

Fint at indpasse grønne korridorer og sammenhængende grønne områder i byerne, men venligst læg nye boligområder langt uden om værdifuld natur. Anlæg desuden gerne ny natur her til, da der ved bynære områder vil være et stort slid. Dvs. hold afstand til Søftendalen, Lilleådal og andre naturområder ved de større byer.

Der tales om et varieret boligtilbud. Det er vigtigt, at der sikres grønne områder tæt på.

DN anbefaler, at der bygges med klimavenlige byggematerialer, evt. gerne etablering af øko-bydele i byen eller økosamfund på landet. Det bør indgå som grundlag for kommende lokalplaner

Retningslinjer for byudvikling

Der står anført, at der skal være klare grænser mellem by og land og "... Bebyggelse i kanten af byzone skal som udgangspunkt ske på grundlag af en samlet planlægning og ikke ved enkeltstående landzonetilladelser."

Vi er enige og forstår det sådan, at man nu vil håndtere ansøgninger i forhold til Planlovens §35 restriktivt, så man fx ikke må bygge aftægtsboliger eller andre boliger, der ikke er nødvendige for driften af en given ejendom, typisk landbrugsejendomme i nærheden af byzone? I så fald bør det måske præciseres mere direkte, da vi har set tendenser til sådanne byggerier af "lystejendomme" meget tæt på byer, fx ved Damsbrovej Søften.

God tilgængelighed

Der lægges særlig vægt på en forbedring af trafiksikkerheden på skolevejene. DN fremhæver, at der ligeledes er brug for at cykelstier mellem byerne og pendlercykelstier mellem de største byer.

Vi lægger vægt på, at der fra hver (lands)-by er stier til nærliggende natur og skov og foreslår at der indføres et mål om at etablere sådanne, når de ikke findes allerede.

I K-planen står, at letbanen skal bruges som løftestang for udvikling i Søften, Hinnerup og omegn. Vi er enige i brug af eldrevet kollektiv trafik, men frygter at projektet er så dyrt, at øvrig kollektiv trafik sygner hen.

Genåbning af trinbrættet ved Laurbjerg Station bør samtænkes med udviklingsplaner for Laurbjerg, så passagergrundlaget øges.

Øget tilgængelighed på og ved E45 fra Randers til Vejle fra fire til seks spor er på vej. DN lægger her vægt på dæmpning af støj, samt iværksættelsen af faunapassager og den påtænkte faunabro ved Astrup bæk. A 26 tænkes udvidet til motortrafikvej frem for motorvej. DN regner med, at placeringen stadig bliver forlagt til det tracé, som motorvejen var tiltænkt.

Favrskov Kommune arbejder for en fremtidig Kattegatforbindelse. DN er betænkelig ved konsekvenser for såvel naturen på land/ på Samsø og i havet. Hvis der alligevel anlægges en bro, ønskes den forbeholdt togtrafik.

Udviklingen på landet

Landsbyer og landdistrikter er ressourceområder med mulighed for grøn livsstil. Vi foreslår at der indsættes en aktiv hensigt om fortsat hjælp til nedrivning af tiloversblevne bygninger i landsbyerne, som vil bidrage til forskønnelse og bosætning

DN foreslår desuden, at den inddragende planlægning, som vi har oplevet ved udarbejdelse af Landsbyudviklingsplaner eller helhedsplaner, bør gentages f.eks. hver 4-6 år, så beboerne til stadighed kan følge op og korrigere i takt med byens liv.

Service og fritid

Godt at kommuneplanen vil sikre gode adgangsmuligheder fra byerne til de forskellige naturområder, og at viden om natur- og kulturmiljøer skal formidles. DN ser frem til en prioriteret Naturstiplan for Favrskov, som hvert år får et fast beløb på budgettet.

Kolonihaver

Der er alene nævnt kolonihaveområdet i Hadsten. Der er også et mindre område ovenpå den gamle losseplads ved Ledvogtervej i Hinnerup. Er der ikke flere?

2. Erhverv og turisme.

Generelt skal der tages hensyn til FNs verdensmål, som kommunen har vedtaget: Rent vand og Sanitet, Bæredygtig energi, Bæredygtige byer og lokalsamfund, klimaindsatsen i henhold til klimaplanen og Livet på land. Her skal tilføjes hensyn til biodiversitetsplanen – også i forbindelse med erhverv og turisme.

Attraktiv Erhvervskommune.

Mange virksomheder indtænker bæredygtighed i deres planlægning. Det vil være naturligt, at kommunen også indtænker dette i forbindelse med tiltrækning og virksomhedsplaceringer i erhvervsområderne ved Søften, Hadsten/Hadbjerg, Hammel og Ulstrup/Hvorslev. Det vil sige såvel klima- som biodiversitetshandlingsplan overordnes placeringerne i erhvervsområderne.

Kommunen bør tilskynde virksomheder med store græsarealer til i stedet at udlægge disse til områder, der tilgodeser flora og fauna også betegnet som biodiversitet

Fx mht. Arkitekturgodkendelse i lokalplaner: Ud over vægt på arkitekturen i erhvervsområderne skal der tilsvarende lægges vægt på klimahensyn og energiplanlægning, biodiversitet og miljø, herunder grundvand.

Og mht. god butiksstruktur: Butikker i byerne bør indtænke bæredygtighed. Der bør stilles krav til bæredygtighed og klimahensyn i forbindelse med lokalplaner og byggetilladelser.

Turisme.

Aktiv turisme er en mulighed for Favrskov. Under regulerede former vil det også være en fordel for naturen, at flere får kendskab til naturværdierne i kommunen.

Specielt de større vandløb som Lilleåen, Gudenåen og Nørreå giver mulighed for aktiv turisme. Ved Lilleåen bør den meget omtalte cykel- og vandresti mellem Hinnerup og Hadsten planlægges hele vejen nu. Cykelstien vil i Hadsten blive koblet på cykelrute 17 og 29, så man via Langå kan cykle til Randers og Horsens.

Langs Gudenåen i Favrskov Kommune bør Trækstien udbygges, så man kan gå tørskoet hele vejen. I fredningen er der kun lagt op til, at Pramdragerstien er en trampesti, og cykling er forbudt på store dele. Der er behov for alternative cykelstier langs åen, gerne på begge sider, omend ikke lige op ad Trækstien, men evt. lidt højere oppe i landskabet.

Allerede nu er der mange vandrere og cyklister på ruten mellem Randers og Silkeborg, ligeledes sejlene turister på Gudenåen. Fremtidigt vil der være vækst i aktiv turisme. Vi mangler et overnatningssted undervejs – udover Bamsebo Camping.

Oprettelse af et vandrehjem i Ulstrup ved Gudenåen vil være et aktiv for kommunens turismeindsats. Desuden vil flerdagsturister betyde øget omsætning for de handlende.

Ligeledes vil bygning af flere shelters på strategiske steder langs Gudenåen være til fordel for aktive turister.

Der er et stort potentiale i at sætte fokus Favrskovs spændende kulturminde. Høj Stene i Væjerslev skov er et eksempel, men der findes mange øvrige arkæologiske og historiske miljøer som herregårde og vandmøller- se under kulturmiljø.

Landbrug:

Det overordnede mål er beskrevet som:

- *Beskytte og prioritere landbrugsjorden til landbrugsformål og sikre hensigtsmæssige lokaliseringsmuligheder for bygninger og driftsanlæg for store husdyrbrug.*

DN efterlyser tilføjesen:-- under hensyn til miljø og natur.

Under strategisk landbrugsplanlægning står:

Uden for byerne er de fleste åbne landområder i intensiv landbrugsdrift, og landbrugets interesser prioriteres højt i Favrskov Kommune. For at sikre en bæredygtig udvikling af landbruget lægger Favrskov Kommune vægt på:

- *At der ikke bruges mere landbrugsjord til andre formål end højst nødvendigt.*

DN er slet ikke enig i ovenstående. Favrskovs areal er overvejende brugt til intensivt landbrug:

Markerne udgør 62 %, skovandelen næsten 17 %, Eng/mose 4 %, Hede/overdrev 0,8 %, Grønne områder i byerne: 5 %.

Med den trængte natur og mangel på biodiversitet står Favrskov på plads 54 i Naturkapitalindekset af landets 98 kommuner.

Det er på tide, at landbruget sadler om ved at mindske miljøbelastninger og klimabelastninger, og afgive mere jord til natur. Landmanden har et stort ansvar som naturforvalter. Der er heldigvis enighed mellem landbrug og DN om, at lavbundslande med tørveindhold, der afgiver klimagasser, bør overgå til natur mod erstatning. Vi foreslår at kommunen indfører en tilskyndelse hertil.

- *At der sikres en passende afstand mellem eksisterende landbrug og miljøfølsom anvendelse som f.eks. boliger.*

Dette mål er vi enige i. DN tænker dog især her på naturen som miljøfølsom anvendelse. Ammoniakdampe fra husdyrbrug har en ødelæggende virkning på følsom natur og skov.

Kommunen har udpeget

- særligt værdifulde landbrugsområder
- udbygningsområder for store husdyrbrug

Områder udpeget til *Særligt værdifuld landbrugsjord* er jævnt fordelt over hele kommunen og ser ikke ud til at overlape de dele, der er udpeget i det *Grønne Danmarkskort* til natur eller potentiel natur.

Anderledes er det med områder udpeget til *Udbygningsområde for stort husdyrbrug*. De ligger alle uden undtagelse i kanten af kommunen, og der er ingen overhovedet i den centrale dele af kommunen.

Kommunegrænser er ofte vandløb og lavbundsområder, dvs. værdifuld natur, der ikke tåler den store ammoniakemission fra store husdyrbrug og især svine- og fjerkræbrug

Eksempler:

ind imod Syddjurs og Randers Kommune mod øst: Hvorfor er store husdyrbrug udelukkende tænkt placeret op imod Skader Ådal (udpeget som *naturperle* i kommuneplanen) og Alling Ådal?

Og hvorfor er store husdyrbrug udelukkende tænkt placeret i den nordvestlige del af kommunen mod Randers og Viborg Kommune? Det samme gælder mod sydvest op imod Gjærn Ådal (og Natura 2000-område) i Silkeborg kommune?

DN savner en oversigt over, hvor de store husdyrbrug befinder sig i dag? Ligeledes en status på, udviklingen i antal bedrifter og disses størrelser.

3. Vand

Vi er glade for at kommunen prioriterer klimainsatsen og håndteringen af de øgede

vandmængder. Det er positivt, at der tænkes i helhedsløsninger og i sikring af naturkvalitet og øget biodiversitet.

I retningslinjer for 3.4 Vandløb - naturkvalitet og afledning (s. 141)

"Stk. 2 Anlæg og tilbageholdelse af vand

Mulighederne for tilbageholdelse af vand forbedres så vidt muligt når eksisterende veje og bygninger ændres eller renoveres".

Her kunne man overveje, om det var muligt at medregne større drænledninger, så f.eks. man med opsatte stophaner her kunne tilbageholde vand i agerlandet i tilfælde af voldsomme nedbørshændelser, jf. DN's forslag til helhedsløsning for Gudenåen, hvor vi påpegede at der var et ukendt potentiale for vandtilbageholdelse i morænefladerne og ikke kun i ådalene.

Stk. 3 Planlægning og sand i vandløbene:

Ved ændringer og nyanlæg af veje, dræn og bymæssig bebyggelse skal det sikres, at sand tilbageholdes og fjernes før udløb til vandløbene

Her gør vi opmærksom på, at meget sand i vandløbene kommer fra vandløbet selv (inkl. brinker) ved hydraulisk belastning og at dette problem er værst i udrettede vandløb. Naturligt slyngede vandløb har en nettotilbageholdelse af eroderet materiale (sandet aflejres i "næste sving") og giver således færre problemer med sand- og slamaflejringer. Genslyngning er altså også en måde til at undgå sandaflejringer i vandløb.

I stk. 5 om *planlægning af aktiviteter, som potentielt kan øge den hydrauliske påvirkning af vandløbene* bør der tilføjes: Der skal også ske en vurdering af risikoen for oversvømmelser længere nedstrøms i vandløbssystemet, jfr. Helhedsplanen.

I Redegørelse og vejledning s. 141 finder vi det særdeles vigtigt, at man opretholder den foreliggende formulering: *"søges de øgede vandmængder håndteret ved en helhedsorienteret planlægning, hvor vandet så vidt muligt tilbageholdes i oplandet til de større åer".*

Stk. 3.5. Grundvand og drikkevand:

Planlægning inden for særlig drikkevandsinteresser og indvindingsoplande.

DN undrer sig over, at fremtidige boligområder og erhvervsområder i nogen grad planlægges oven på indvindingsoplande til de almene vandforsyninger, i nogle tilfælde også, hvor arealet er nitratfølsomt (se DN's kommentarer under Rammer, hvor de enkelte byers udvikling beskrives).

Vi er vidende om, at Favrskov Kommune har fastlagt særlige bestemmelser, der træder i kraft ved byudvikling i sårbare indvindingslande (se generelle rammer for grundvand), men finder det alligevel kritisabelt.

Kommunen har mange byer og landsbyer, især i vest Favrskov. En aktiv satsning på byudvikling her, kunne lette presset på byerne i øst.

4. Klima, energi og tekniske anlæg i Hovedstrukturen.

Byrådets målsætninger beskrevet med 5 bullets:

Klima

DN savner, at der meldes konkrete mål ud på nedsættelse af CO₂ og andre klimagasser. Vil man støtte de nationale mål og Paris aftalen? Som sætningen er konstrueret, ser det ud til at der kun er målsætninger på egne anlægsopgaver? Vi savner en forpligtigelse til at påvirke borgere og virksomheders klimapåvirkninger og formidle gode løsninger.

Energi

OK at fremme vedvarende energi gennem planlægning.

Miljøpåvirkninger

Boligområder er nævnt som følsomme områder. DN vil her pege på naturområder, der lider under påvirkning af ammoniak og pesticider fra landbrug. Der bør sikres en god bufferzone fra natur til husdyrbrug og konventionelt dyrkede marker.

Jordflytning

Der nævnes, at overskudsjord i videst omfang bør genbruges lokalt. DN har dårlige erfaringer med at jorden bruges til påfyldning på lavninger og potentielle naturarealer, så der fx nu kun er ¼ af antal viber i forhold til for bare 50 år siden. Vi foreslår derfor at der indføres en regel om at udgå sådanne, så kommunen kan afvise ansøgninger herom og forhindre intern omflytning af jord dertil på ejendommene.

Bæredygtig energi/

Brug af vedvarende energi og lokale ressourcer i energi -og varmeforsyning.

DN savner, at kommunen ser den kendsgerning i øjnene, at afbrænding af biomasse som halm og flis ofte ikke er bæredygtigt og klimavenligt og skal udfases over den kommende årrække og i stedet anvendes til bioraffinering og biogas med tilbageførsel af restkul til landbrugsjorden. Afbrænding af lokalt affald, bør tilsvarende i væsentligt omfang nedsættes til fordel for genbrug. Der er brug for en ændring af varmeplanen for Favrskov.

Klimaplan 2025 nævnes uden at påpege, at de kommunale mål ikke lever op til de nationale og globale mål. DN savner, at alle slags virksomheder medtages i klimaplanen, også landbrugs klimapåvirkninger og ikke blot erhvervets rolle som energileverandør.

Vi ved at kommunen er tilmeldt **DK 2020**-samarbejdet, hvilket må nævnes.

Vindmøller

Her nævnes endeligt statens målsætninger. En hel del mindre møller nærmer sig aldersgrænsen, men der kan ofte ikke stilles nutidige vindmøller på samme sted. DN vil gerne fremme vindmøller og mener, at der lettere kan placeres større møller, hvis det er tilladt kun at opstille en enkelt.

Der er brug for en fornyet planlægning for opstilling af vindmøller, baseret på nuværende viden om fordele og ulemper. Påvirkninger med støj, reflekser og vibrationer bør naturligvis imødegås, men der er sket en markant udvikling af møllerne mht. at nedbringe disse ulemper.

Solceller

DN savner en opfordring til at benytte de mange tagflader, der er på virksomheder, institutioner og landbrug. De større anlæg over 1 ha. kan kombineres med hensyn til grundvand, men også til fremme af natur, herunder økologiske korridorer. Der bør planlægges med interne stier og veje til fremme af dyrs og menneskers bevægelser.

DN opfordrer til, at der ikke kan placeres solceller i værdifulde landskaber og på lavbundsjord, der udtages til natur og i øvrigt i god sammenhæng med ledningsnettet, så det ikke bliver tilfældige placeringer efter investorernes egne interesser.

Varme

Godt at støtte det nationale mål om kun at bruge vedvarende energi til el-og varme i 2035, men det forbigås, at biomasse ikke fremover kan regnes som vedvarende energi!! Vores varmesektor står for en alvorlig udfordring med de store investeringer, der kræves her, jf afsnittet ovenfor om vedvarende energi og lokale ressourcer.

Vi savner en omtale af brug af overskudsvarme fra produktionen på Dansk Leca/Saint-Gobain og eventuelle andre virksomheder med overskudsvarme.

Bindende retningslinjer for området: DN har følgende bemærkninger:

4.2. Solcelleanlæg. Vi savner et hensyn om at placere anlæggene hensigtsmæssigt til eksisterende elnet. Placeringen ville være fin i vandværkernes indvindingsoplande og grundvandsdannende områder, hvor **der ikke bruges pesticider og gødning.**

4.3. Vindmøller. DN opfordrer til ny planlægning for store vindmøller, hvor der tillades opstilling af enkeltstående møller, jf. ovenfor.

Ad stk. 6. Form: Der er nok brug for at definere begrebet: horisontale møller

Ad stk.7. Overskriften her er nok Farve og ikke Form

4.5: Fælles biogasanlæg:

DN mangler en redegørelse for hvor meget af husdyrgødningen, der afgasses i dag 2021. Før kan man ikke vurdere behovet for evt. yderligere biogasanlæg.

OBS. Røngesanlægget er et gårdbiogasanlæg.

4.7. Ledninger til fjernvarme og naturgas, jf. kort.

Er der ingen fjernvarmeledninger i Hadstenområdet?

4.9. Affaldsforbrænding.

Det virker grotesk med retningslinjer for et nyt anlæg, når der nationalt arbejdes for at ned-drosle affaldsforbrænding? Vi foreslår, at der i stedet omtales en udfasning, selv om det er på lang sigt, da der skal etableres alternativer med udnyttelse af affaldet som en ressource til noget bedre. Vi forslår i den forbindelse, at man passende kan starte op med nye forsøg et sted som her, hvor man har affaldet i forvejen. Dvs. planlægge et udviklingscenter herfor, fx i samarbejde med Aarhus Universitet. Det vil være proaktivt.

4.10. Antennemaster

Retningslinjerne opfordrer til begrænsning af master. DN oplever ikke, at der arbejdes konsekvent på **fælles** antennemaster, så det bør præciseres som et krav, selvom det også i kommunens retningslinjer er nævnt som en mulighed at stille som vilkår i konkrete tilladelser.

4.11. Genanvendelse af overskudsjord og råstoffer.

DN ser frem til, at råstofgravene i Vitten-Haldum, Leca-Hingeområdet og ved **Ødum** reetableres som natur.

4.12. Støj, lugt og anden luftforurening.

Vi foreslår at det kommer til at fremstå tydeligt, at der skal ske en grundig registrering og planlægning i forhold til støj i forbindelse med bebyggelse ved veje og anlæg.

5. Natur og Landskab

DN Favrskov er begejstret for det overordnede mål:

Byrådet ønsker, at Favrskov Kommune skal have en rig natur, med mange levesteder for vilde dyr og planter. Nærhed og adgang til naturen er med til at skabe attraktive boliger og byer og naturen yder et væsentligt bidrag til fødevareproduktionen og til reguleringen af klima, vand og luft.

Vi vil forslå at der i linje 1 tilføjes "skal have en rig **og biologisk mangfoldig** natur"

Vi er enige i, at naturen forsyner fiskere, jægere og samlere med fisk, fugle, dyr, svampe og bær. Men det er i Favrskov næppe nok til at udgøre et væsentligt bidrag til fødevareproduktionen, omend disse produkter hører til høj kvalitets fødevarer.

Ligeledes står forskellige kogræsserlag m.m. for, at kreaturer afgræsser naturarealer. Kødet fra disse dyr er eftertragtet, men i forhold til områdets samlede produktion af husdyr, er det næppe et stort bidrag. DN støtter dog gerne disse afgræsninger, da de bidrager til at pleje naturen og giver mulighed for rigere flora og fauna.

Vi vil foreslå at omformulere til: **”og naturen giver baggrund for et rigt friluftsliv, værdifulde fødevarer og yder et væsentligt bidrag til ----”**

Byrådet har formuleret 6 delmål, som vi i DN er fuldt ud enige i, men vi vil gerne, at det sættes specifikke målsætninger for hvor stor % af Favrskovs arealer, der skal være skov og natur.

Vores forslag skal ses på baggrund af det nationale biodiversitetskort hvor forskere fra Aarhus Universitet (DCE) har udregnet det såkaldte [naturkapitalindeks](#) for Danmark og hver af landets 98 kommuner. NKI er netop revideret, så vi har tal fra både 2015 og 2020.

Favrskov kommune havde i 2015 en 55 plads og scorede 21 point, hvor 100 er det maksimalt opnåelige for den allerbedste natur. I 2020 har vi en 54 plads og scorer 20 point.

Som noget nyt, så kan værdien af naturområderne ses uafhængigt af de godt 62% af kommunens areal, der er klassificeret som marker. Godt 24% af kommunens areal er skov, eng/mose og hede/overdrev. Her er pointværdien 60 og vi er på en 80 plads. Lands gennemsnittet er 71 point.

DN Favrskov vil foreslå at målet i denne planperiode bliver

-
- at andelen af sø, eng/mose og hede/overdrev skal øges fra de nuværende 5.52% til 8%
 - at skovandelen øges fra 18,66% til 22%
 - at Favrskov kommune får et samlet naturareal på 30% af kommunens areal og at naturværdien for disse områder øges fra 60 point til 80 point – så vi får en placering på indekset for natur i top20.
-

Under Byrådets målsætning skrives blandt andet:

Arbejde for, at øge den samlede andel af skov, særligt de steder, hvor der kan skabes synergi mellem beskyttelse af grundvandet, befolkningens friluftsliv, naturbeskyttelse samt sammenhængende grønne forbindelser.

I DN Favrskov er vi glade for at byrådet vil øget andelen af skov i kommunen, men vi vil foreslå, at der også (som vi foreslår under mål) kommer fokus på andre naturtyper, eksempelvis den lysåbne natur – hede og overdrev, som nu kun udgør 0,77% af kommunens areal.

Derfor foreslår vi, at der tilføjes;

..... andel af skov, **hede og overdrev**, særligt de steder ----

Vi gør opmærksom på, at hele 485 arter af planter, insekter og svampe, som er særligt eller udelukkende knyttet til overdrev, findes på den nationale rødliste, som er en fortegnelse over truede planter, svampe og dyr.

Vi er glade for kommunes biodiversitetsplan; **Vild med Favrskov** og den tilhørende handleplan. Her er heldigvis fokus på gamle træer, der har stor værdi for biodiversiteten. Planerne lover godt for bæredygtige økosystemer og en god natur med stor biodiversitet på kommunens arealer i fremtiden

5.1 Adgang og formidling af naturen

Stier

Kommunen skriver: ”Stier sikrer forbindelsen mellem friluftsområder og sikrer, at naturen er tilgængelig for borgeren. Omvendt sikrer etablerede stier, at færdslen i naturområderne er

kontrolleret, så der er områder, hvor man begrænser eller helt friholder offentlig adgang.”

Det bør understreges, at dette alene gælder sårbare naturområder, hvor behovet kan dokumenteres i relation til biodiversitet. Jagtinteresser er ikke en gyldig grund, da vi har rigelig med jagtbart vildt og der foregår en udbredt fodring heraf. DN ser ofte at ønsker om lukning af veje skyldes rent økonomiske årsager(jagtinteresser). Vi henviser til Naturbeskyttelseslovens regler for adgang til naturen som grundlag for administration heraf. Det bør fremgå af planen, at der er sådanne vilkår.

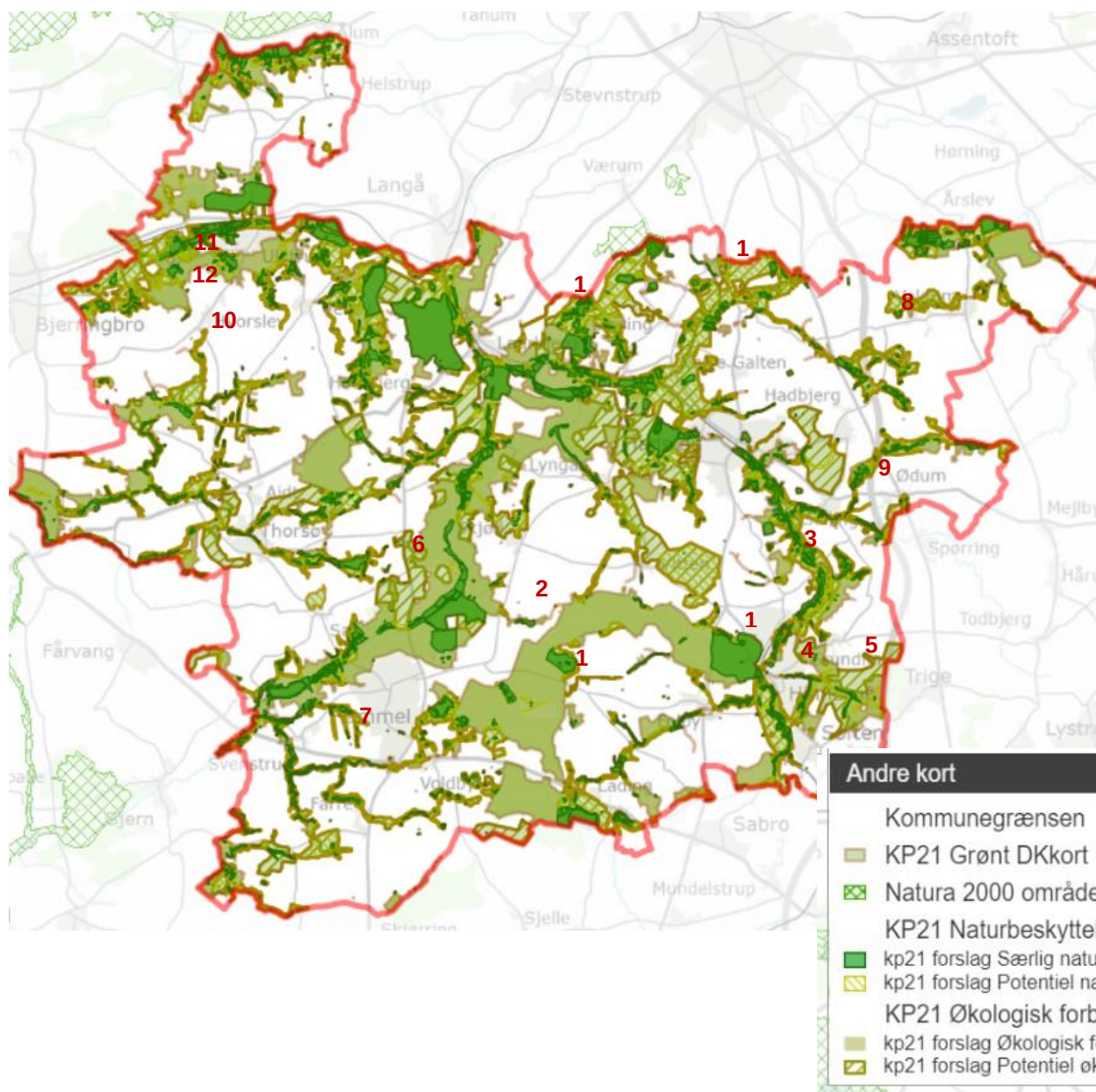
Vi indgår i øvrigt gerne i opgaver med formidling af naturområder i forbindelse med ruter, som vi fx har gjort ved Bidstrup, ved Trækstien og ved nogle landsbyer.

Fint at naturvejlederen er skrevet ind i planen.

5.3 – 5.6 Grønt Danmarkskort – herunder Naturområder og potentielle naturområder, Naturkvalitet, Økologiske og potentielle økologiske forbindelser.

Generelt meget fint med Grønt DK kort og udlæg af potentiel natur, fx i områder, hvor der på historiske kort vises, at der tidligere har været natur, dvs. der er potentiale for naturgenopretning, hvis dræn fjernes m.v.

DN Favrskovs aktive har gennemgået dele af kommunen, og nedenfor har vi samlet nogle forslag og bemærkninger til naturbeskyttelsesområder, potentielle naturområder, økologiske forbindelser eller potentielle økologiske forbindelser. De røde tal på kortet henfører til forslagene.

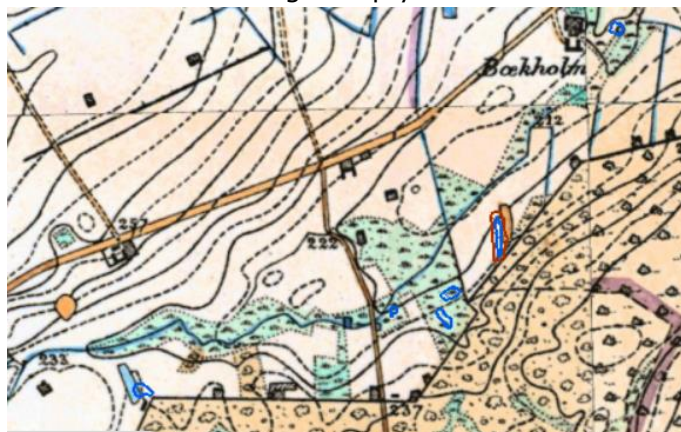

1. Områder der gerne skal fastholdes i planen

Fint at Lergravene ved Leca-værket og hele udlagte Haldum grusgrav er med på kortet. Denne inkl. område syd for Vittenvej, da det har været nævnt som muligt udvidelse af grusgraven, - selvom det er afvist/opgivet. I hvert fald indtil videre. Tinning mose er også omkranset af en udvidelsesmulighed. Områderne ved Lysnet og Lecaværket ser også fine ud. Det vil vi gerne sikre, at det bliver stående i planen i tilfælde af ønsker om at fjerne dem.

2. Potentiel natur ved Landsbæk

Her nogle lavtliggende områder ved Landsbæk der måske mangler som potentiel natur, hvis ikke de er ødelagt af opfyld mm.?

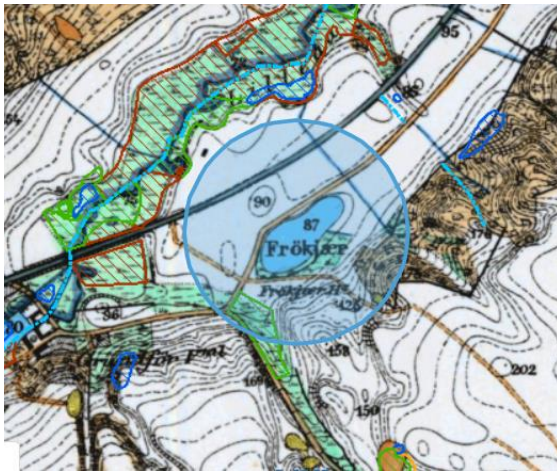
3. Mindre områder ved Lilleå ved Sandby og Haar

Der mangler nogle mindre områder langs Lilleå, hvor der tidligere har været enge, fx her ved NØ del af Sandby, men også langs Haar-bækken ved udløb i Lilleå (Nederst til højre i billedet). Men altså i småtingsafdelingen.

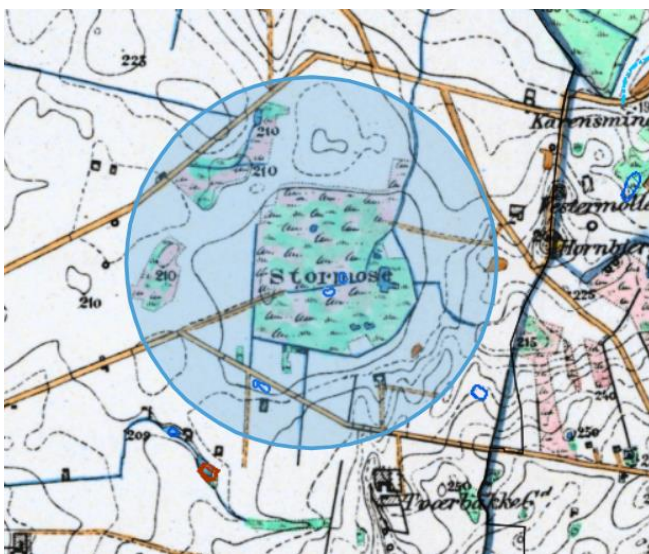
4. Frøkjær ved Haraldslundvej

Området bliver fortsat meget oversvømmet, så selvom der er fyldt meget jord på gennem tiden, så mener vi det bør naturgenoprettes. Dvs. fjernes jord igen og stoppet drænen.

5. Den tidligere Stormose øst for Grundfør, syd for Himmerrigsskoven

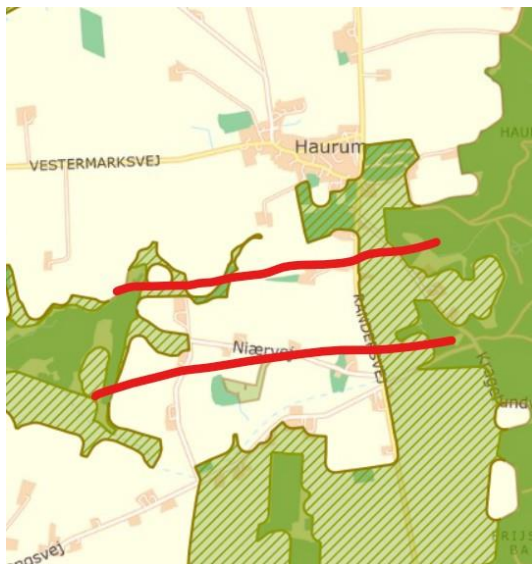
Området burde være udpeget som potentiel natur. At dømme efter signaturene på de historiske kort har det været en højmose, som i dag er drænet. Der er tilsyneladende enkelte mosehuller (tørveskær) tilbage. Højmoser er sjældne i Østjylland. Området vil være fint at få naturgenoprettet i tilknytning til de nye skove i området og samtidig med til grundvandsinteresserne sikres. Jordbundstypen er ikke angivet som humusjord, men det kan være resultat af mange års dræning og opdyrkning, så tørvelaget er brændt af. I 1950-1960 var området eng og anvendt til sommergræsning. Det er fortsat angivet som lavbundsareal med okker og området bør indgå i Grønt DK kort.

Den sydlige del er tidligere grusgrav, anvendt som losseplads i 1960'erne og delvis opfyldt. Nu skydebane og motocrossbane på kommunens arealer. Her er der mulighed for at få høj biodiversitet. Måske vil den oprindelige danske gyvel igen spirer frem og vandhullerne, som tidligere var hjemsted for arter som vandkalv, skøjteløbere, grønne frøer og igler og mange flere. Der var også vandranunkler.

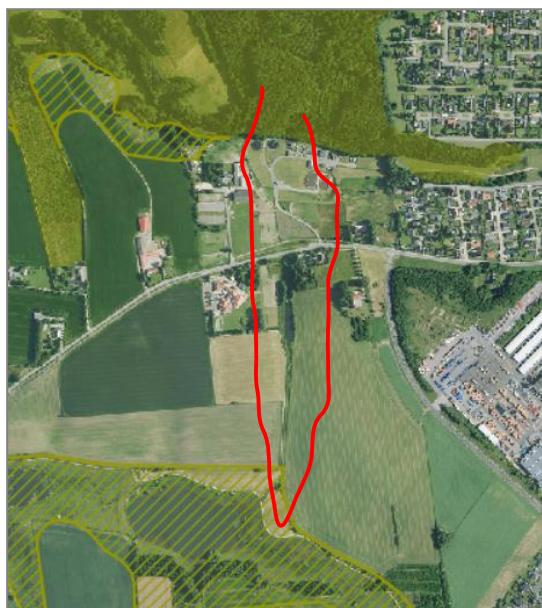
6. Økologisk forbindelse ved Haurum mose

Der mangler en forbindelse mellem østenden af Haurum mose og Frijsenborgskoven på den anden side af Randersvej.

7. Økologisk forbindelse ved Hammel by

På vestsiden af Hammel by løber det rensede spildevand fra Hammel rensesanlæg i et lille åbent vandløb i en sænkning til søerne med forbindelse til Rytterbro bæk. Disse udgør en smal økologisk korridor, der sammen med udlægning af nogle af rensesanlæggets åbne områder til vildere natur ville kunne skabe forbindelse til skoven nord for Vadstedvej.

8. Alstrupgård, Alstrupgårdsvej 10-12, møllesø og omgivelser

Omkring Allingåens (=Alstrup Møllebæk) øvre løb og ved Hinge, er der et bredt grønt bælte på det Grønne Danmarkskort, men mellem den tidligere hovedvej og Hinge er der kun et smalt grønt bælte omkring åen. Omkring Alstrupgård er arealet hverken udlagt som beskyttet natur eller potentiel natur. Der har på denne strækning i 2016 været brugt meget store offentlige midler på at fjerne styrt i åen ved Alstrupgård og lede vandet uden om møllesøen, som ønskedes bevaret og restaureret (uden adgang for offentligheden). Hele området her bør udlægges som beskyttet natur eller i det mindste potentiel natur. Dele af området har en rimelig god bioscore. Billeder fra restaureringsrapporten.

9. Grusgrav ved Amdrupvej i Ødum

På GDK og i kommuneplanen er området blot karakteriseret som skovrejsningsområde (ligesom den del, der ligger i Aarhus Kommune) og som potentiel økologisk spredningskorridor mellem søerne syd for Ødum og Spørring Å. Vi mener, at området skal have en højere

prioritering og f.eks. udlægges som åbent naturområde på næringsfattig bund ligesom store dele af det tidligere graveområde i Århus Kommune er udviklet til. Her er skovrejsning også en mulighed, men det er begrænset, hvor store dele af dette bør beplantes med skov. En Biodiversitetsplan bør her have prioritet over skovrejsning.

10. Område over Hvorslev sprækkedale

De er udpeget som national geologisk interesseområde fra foden af Bølmes bakke i nord og ned til Aidt i syd, kan med fordel udlægges til potentiel natur, da der i det stærkt kuperede landskabet er en række tydelige sprækkedale i nord sydlig retning og enkelte tværgående dale. Som de ses på udsnittet af "Høje målebordsblade" fra området har dalene syd for Hvorslev og ved Tostrup haft karakter af mose. Hvis marginaljordene i dalene og på skrænterne fik lov at udvikle sig til natur, ville vi få en solid spredningskorridor for den rige flora og fauna, der findes i kommunens nordlige del.

11. Bølmen

M.h.t målsætning af naturkvalitet i §3 områder, så undrer det DN Favrskov, at den oprindelige naturtype - vældmosen Bølmen, vest for Bølmes Bakke i Ulstrup, er målsat til klasse B og ikke til A.

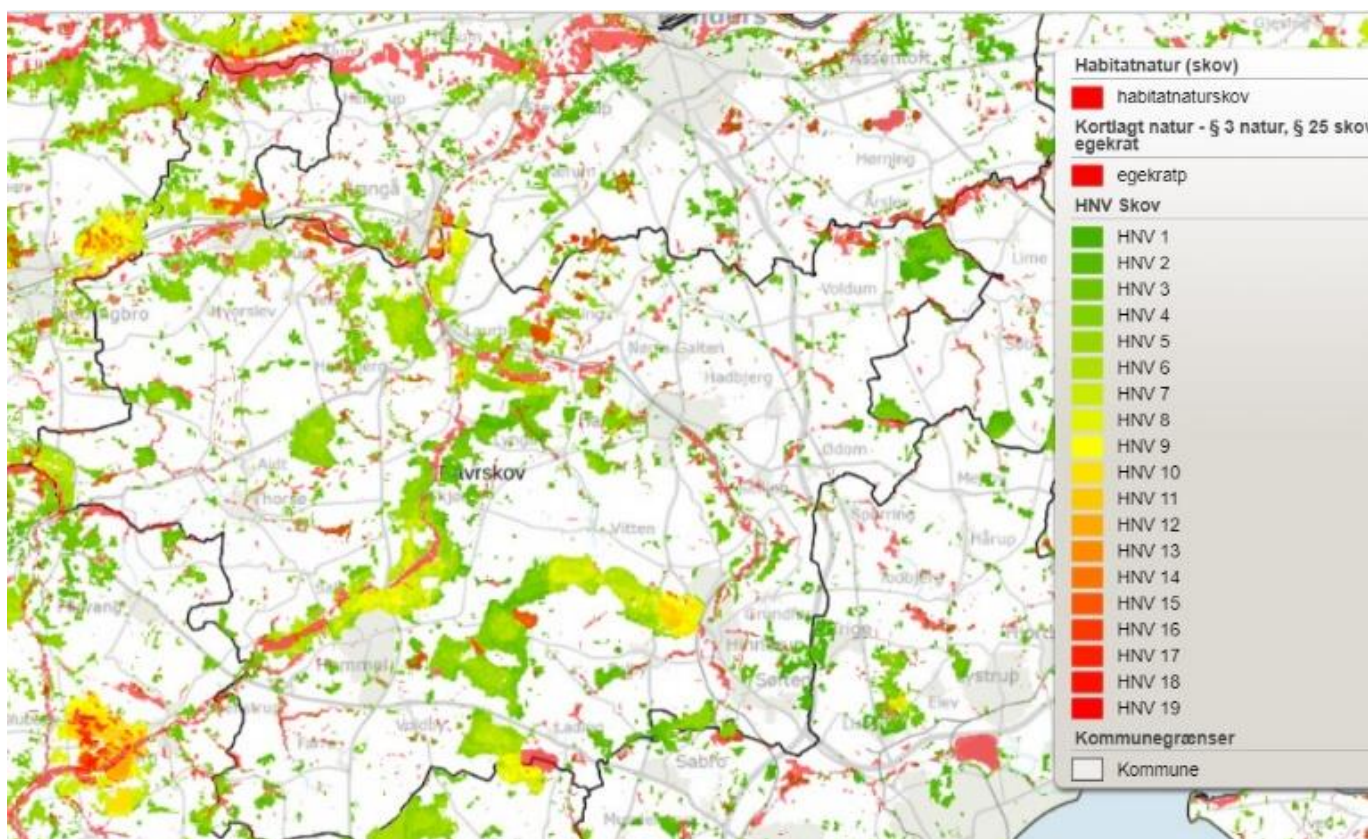
12. Vældmose på mat 3 tilhørende Holmgården i Amstrup ved Ulstrup.

Denne vældmose bør også tjekkes for korrekt klassificering. Den er kendt som en hellig kilde i henhold til Krak Danmarks tidligere udgaver. Den korrekte placering er ca. ved pilespidsen på kortet.

Der er flere væld i området, dette (uden årtiers nedfaldne blade) kan det være det sted, hvor syge børn i mands minde badede (Krak Danmark fra 1901, fjerde bind)

5.7.Skov

Naturindholdet i Favrskov kommunes skove – jo varmere farve, des større biodiversitet

Favrskov har flere arealer med særlig værdifuld skov jf. §25 i Skovloven.

§ 25 skov kan være

- overvejende naturlig skov, dvs. ikke-plantet skov, med særligt store forekomster af store træer, gamle træer, herunder veterantræer, hultræer og andre naturmæssigt værdifulde træer samt dødt ved.

- Skov af eller med særlige træarter som fx småbladet lind, der angiver særlig lang tids skovdække.
- Skov på voksesteder, der giver helt særlige naturforhold fx kildevæld, erosion eller kalkbund.
- Skove med særlig lang kontinuitet.

Som det ses på ovenstående kort, der er taget fra det digitale naturkort – biodiversitetskortet, har Favrskov skove med høj naturværdi, og en del gode §25 skove, eksempelvis syd for Gin-neruplund i Hadsten, et stykke langs jernbanen sydvest for Selling, et stykke i Frijsenborgsko-ven mellem Vitten og Tinning, ved Knudstrup og mellem Vejerslev og Borre.

Skovene ved Bidstrup og Ulstrup er også meget værdifulde med mange områder med eksten-siv skovdrift med meget dødt ved.

Endelig er der i Natura 2000 området ved Bjerre skov, og Tusø skov lige syd-øst for Natura 2000 området.

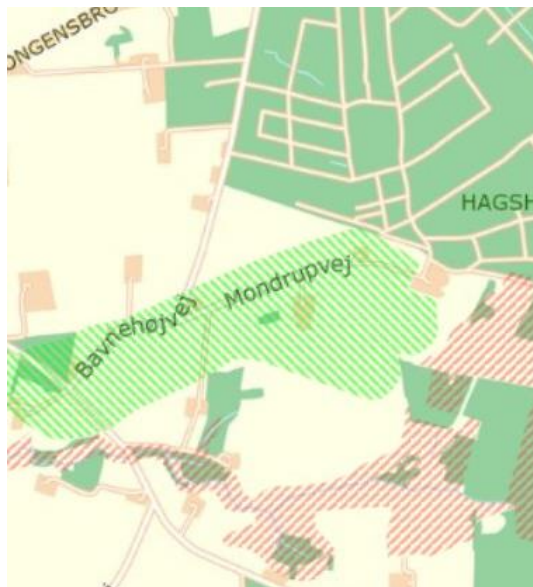
Kommunen lavede en undersøgelse for år tilbage. Som de ses på kortet, er den oprindelige skov og de biodiversitetsmæssige interessante skove hovedsageligt skræntskove langs åerne – Nørreå, Gudenå, Granslev å og Lilleåen.

Der omtales skove som ramme for friluftslivet. Men, med et fokus på et samarbejde med de private skove om at beskytte og bevare naturværdierne, har Favrskov kommune et kæmpe potentiale, når det kommer til biodiversitets- og naturskov.

Vi opfordrer til, at der kommet et mål om dette i K-planen, samt henvisning til HNV-kortet.

Skovrejsning

DN er generelt interesseret i mere skov, men der er beskrevet skovrejsningsområder i land-skaber, hvor væsentlige kulturminde dermed sløres:

* Skovrejsningsområdet på begge sider af Mondrup-vej og Bavnehøjvej til begyndelsen af Haxholm skov. Dette landskab indeholder 3 store bronzeal-derhøje, der korresponderer med yderligere 2 stk. ved Bavnehøjvej nær skoven. I dette område bør skovrejsning være uønsket eller tilpasset på en helt anden måde.

5.8. Landskab

DN er enig i de generelle retningslinjer, men har en kommentar til redegørelsen og vejledningsafsnittet, vedr. landskabskarakterer:

I Hammel morænelandskab har man overset Frijsenborg, der i høj grad præger landskabet udover de mindre gårde og husmandsbebyggelser.

5.9. Geologi:

Vedr. udpegning af områder med særlig geologisk interesse.

DN undrer sig over følgende vedr. **geologiske bevaringsværdier**.

- Nørreådalens omtales ikke, men er dog udpeget på kortet.
- Spørring å nævnes som et naturligt vandløb.
- Lignende kunne Tjærebacken gennem Toholtskoven ved Enslev og Houlbjerg nævnes. Aarhus Universitet bruger bækken til studier.
(Vi har pt. også kontakt til private lodsejere, der måske vil være med til et projekt med naturgenopretning af heder i området. Det kunne være spændende at skrive ind i kommuneplanen, at man vil tilskynde til naturgenopretning og frilægning af en større del af området).
- Godt at Hvorslev Spaltdale er med. Efter DN Favrskovs opfattelse burde der være begrænsninger i muligheden for større anlæg i området med spaltdale, lige som det ville være oplagt at udpege området som potentiel økologisk forbindelse.
- Sorring Låddenhøj og kildedalen ved Sorring udpeges, men **ligger uden for kommunegrænsen**
- Profiler med plastisk ler kan også ses på Lysnet.

5.10. Kulturmiljø

Byrådet vil arbejde for at forbedre tilstanden i de udpegede kulturmiljøer gennem planlægning, administration, plejeforanstaltninger, kanalisering af støttemidler og information.

Det er fint, men det er også beklageligt og uambitiøst, at Kommunens ikke allerede i denne planperiode forpligtiger sig til at udarbejde **et kulturmiljøatlas**: Kortlægning af kommunens samlede kulturmiljøer. Dette da det synes overkommeligt, når de lokalhistoriske arkiver antagelig i samarbejde med Moesgaard Museum kan udpege de værdifulde kulturmiljøer.

Både borgere og turister vil have stor fornøjelse af en kortlægning og formidling.

Redegørelse og vejledning:

Gravhøje: De udpegede områder er

- Mygind skov
- Nørrerisskov, inkl. voldstedet og Niels Ebbesens eg
- Norring skovene
- Høj Stene
- Borum Eshøj er nævnt? Vi kan ganske vist se højen fra Lading, men den **ligger i Borum sogn, Aarhus Kommune!**
- DN savner de meget specielle Langhøje i Bidstrup Skovene, som kan opleves på blå sti ved Østervoer.
- Ligeledes er der 12 gravhøje i Essendrup Skov fra yngre Bronzealder (fra 1700 f.Kr. til 500 f.Kr.) -jf. Sporet i Essendrup Skov og nedenstående rapport.
- Det er imponerende bronzealderhøje i og ved Haxholmskov: Bavnehøj, Tronhøj v. Monstrupvej og Tvillingehøjene ved Hovbro

DN henviser til rapporten: *Bidstrup-skovene. Oplæg til formidling og pleje af udvalgte fortidsminder*, som Favrskov kommune bestilte i 2010 hos Kulturkonsulenten Karsten Kristiansen. Her er bl.a. et **oversigtskort** over fredede fortidsminder i Favrskov, i alt 326 stk. Det ville være et nødvendigt supplement til kommunens arealplanlægning.

DN foreslår, at **voldsteder** får sin egen kategori, idet der kendes mange spændende nedlagte borge. Vi tænker her på f.eks.:

- Ilenborg i Vejerslev skov, hvor Borre å løber ud i Gudenåen
- Voldstedet v. Haxholm
- Voldstedet Nørreriis
- Voldstedet Stærkær i Gudenådalen nær Put and Take sø.
- Voldstedet ved Dyrhus i Hestehaven ved Frijsenborg
- Voldstedet ved Grundfør.

Ligeledes foreslår vi kategorien: **Kilder** som f.eks.

- Marsk Stigs kilde i dalen ved Pøtmølle skov.
- Helligkilden nord for Vellev Kirke
- Helligkilden i Ulstrupskoven
- Dronning Dagmars Kilde i Præsteskov, Klapskovvej.
- Og sikkert mange flere!

Følgende kategorier til kulturmiljø savnes også:

1. **Runestene**, f.eks. Stenen i Ulstrup Slotshave og Runestenen i muren af Vejerslev kirke
2. **Vildtbanesten**, f.eks. Vildtbanestenen vedr. Skanderborg Vildtbane fra 1743 ved den gamle møllevej fra Futting nær Søndergade 16, Thorsø.(OBS jf. Pjece: På sporet af Vildtbanerne)

Pleje af fortidsminder savnes.

Generelt savner gravhøjene og voldstederne i Favrskov en regelmæssig pleje, som det tidligere er blevet gjort i amternes tid. **Det er nu kommunens ansvar.** Der er bl.a. skæmmende bevoksninger som ved Brunhøj ved Thorsø, beliggende på den tidligere Hvorslev kommunes næsthøjeste punkt. Gravhøjene rummer desuden ofte oprindelige planter (og plantestammer) som lyng og andre overdrevsplanter.

Herregårdslandskaber:

Der er nævnt 8 herregårde (OBS. Bidstrup er stavet forkert). Søbygård og Haxholm/Hagsholm bør også være med i selskabet. Den middelalderlige Søbygård var omgivet af vandfyldte grave. Rester af gravene ses NØ for den nuværende hovedbygning. Ved Haxholm er det gamle voldanlæg fra 1500-tallet bevaret tæt på skoven. Frijsenborg afstod i 1925 28 husmandsbrug ved Hagsholm i forbindelse med lensafløsningen.

Landsbyer: Kun landsbyerne Haar og Sandby er nævnt. Der er dog lavet landsbyudviklingsplaner for rigtig mange landsbyer, hvor bl.a. Vellev er en udpræget forteby, og hvor Grundfør har bevaret sin stjerneudstyknings. Kommunen er i besiddelse af mere viden, end K-planen giver udtryk for.

Andet

Der er nævnt 1 overfartssted: Amtmand Hoppes bro og 2 ådale med vandmøller: Norring Mølle og Alstrup Vandmøller.

Amtmands Hoppes bro går mellem Langå/Randers kommune og Favrskov og er mest kendetegnende for **Langå** og den jyske længdebane.

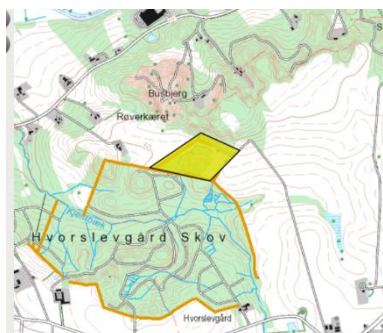
DN savner andre væsentlige overfartssteder over Gudenåen: Kjællinghøl Bro (kun gående), Ulstrupbro og Åbro, ligesom der er flere gamle stenkister over åer og bække f.eks. Stenbroen over Rønbækken ved Overdrevet, stenkisten Hovbro over Borre å og Ågårdsvad bro over Terp Møllebæk syd for Lading. Desuden den velbevarede stenkiste ved den gamle hovedvej 10 ved Rosborg Møbler mellem Hadbjerg og Ødum. Astrup bæk er i dag lagt uden om stenkisten og rørlagt under vejen.

Overfartsstedet mellem Vester Velling og Ålum over Nørreåen bør også nævnes.

Der er mange velbevarede vandmøller i det tidligere Hvorslev Kommune: Hagenstrup Mølle, Katvad Mølle, Thorsø Mølle.

Pøtmølle nær Frijsenborg og Voer Mølle ved Bidstrup bør også nævnes.

Overfartssteder og vandmøller bør fremtræde med en kategori for sig.

Beskyttelse af kulturarvsarealer

DN Favrskov foreslår at området vist på kortet, som er i GDK, beskyttes og formidles for dets spændende historie. Ydermere indeholder højen i området en stor gammel grævlingehule, som også bør ydes særlig beskyttelse. Viborg Museum skriver: *Kulturarvsarealet omfatter området omkring en jernudvindingsplads beliggende i skoven nord for Hvorslevgård. Lokalteteten omfatter mindst to områder, hvor lokal myremalm er blevet udvundet (VSM 61G). Jernudvindingen giver sig til kende ved dynger af*

slagge iblandet trækul. To af slaggekoncentrationerne er undersøgte, og der er sandsynligvis tale om affaldsdynger, mens selve ovnene formodentligt er lokaliseret ved radar.

Rammer:

DN er enig i de generelle rammer, dog er vi skeptiske over forholdet til byudvikling set i forhold til grundvand og de almene vandværkers indvindingsoplande

Hadbjerg:

De 2 fremtidige boligområder vest for Hadbjerg, på 12 års sigt og på 30 års sigt ligger lige over nitrutfølsomt indvindingsområde til Hadsten Bavnehøjvej og Selling. Vi opfordrer til at finde andre placeringer. Boligudviklingsområderne mod syd er OK.

Laurbjerg:

En god del af det nye boligområde i byens nordlige del på 12 års sigt og hele området på 30 års sigt ligger i vandværkets indvindingsområde. Ud fra grundvandsbeskyttelse er udbygning ud af Vesterallé mod Løjstrup mere gunstigt.

Søften.

DN ser med stor alvor på, at der planlægges med **erhvervsområder** i fremtidig 12årig periode til og i den fremtidige 30 års periode på arealer, der ligger over sårbare indvindingsområder for Hinnerup Vandværks nye boring. 79.1731. DN foreslår her natur og skovbeplantning op mod Motorvejen. Det drejer sig om arealet syd for Himmerig skoven og Trigevej ud mod E45.

Ligeledes er vi betænkelig ved yderligt **et boligområde** syd for Engdalsvej. Det ligger også i et indvindingsopland (Kvottrup). I så fald, bør der være forbud mod brug af pesticider i dette boligområde.

Boligområdet N for Århusvej, parallelt med Rønbækvej ligger også i et følsomt indvindingsområde, hvorfor der skal tages særlige forholdsregler der.

Thorsø:

Det fremtidige boligområde på 12 års sigt, tæt på centrum, langs Søndergade ligger lige over indvindingsområdet til vandboringen på Elmevej. Det er næppe en god ide.

Alternativer: Grundvandet er godt beskyttet længere mod syd og vest, hvor der i dag er juletræsplantage. Boligområdet til 30 års udvikling foreslås derfor at blive udvikling på 12 års sigt, hvor det mindre hul mellem by og det nye boligområde bør omformes til grønt område.

Ulstrup.

Med nutidens øjne burde erhvervsområdet mellem Hvorslev og Ulstrup ikke ligge som nu, da det er placeret oven på indvindingsområdet til Ulstrup vandværk.

De fremtidige boligområder, dels på Expeditgrunden, dels i Vellev mose er velanbragte i forhold til grundvandsbeskyttelse.

Øvrige bemærkninger til rammerne for byerne.

Ad.4.Ulstrup: der står i planen, at byrådet vil fastholde uddannelsesmuligheder ved Ulstrup Skole, Gudenådalens Ungdomsskole og produktionsskolen. Desværre lukkede Produktionsskolen uden nærmere information til byen i sommeren 2020.

Ad 5: Søften

DN forslår, at arealet ved hjørnet af Engdalsvej overgår til natur som led i den økologiske forbindelse mellem Søftendalen og Lilleådalens.

Ad 6.Thorsø

Det foreslåede skovrejsningsområde, der vil kunne beskytte vandindvindingsområdet for Tangelund, er alligevel ikke en god ide. I hvert fald bør der tages højde for, at landskabet ved Hovbro, Bavnehøjvej og Mondrup vej er præget af store karakteristiske bronzealderhøje, der korresponderer med den store Bavnehøj i Haxholm skov. Skovrejsning her vil ødelægge betydningsfuldt kulturlandskab.

Der er behov for en stiforbindelse fra Thorsø langs dalen til Haxholm. Her var tidligere en møllevej.

Ad.7. Foldby/Norring.

Der mangler en stiforbindelse til Hinnerup midtby, - til stationen, kulturhuset/biblioteket og butikkerne. Den kan passende gå gennem en del af skoven, men skal så nok have lys mm af hensyn til børn og unges brug af stien om aftenen. - eller evt. langs jernbanen, hvis man kan krydse vejen et sted. Der er en del niveauforskelle, så man kan lave en underføring.

Ad.13. Landområder.

Skovbegravelsespladser: DN anbefaler, at de nævnes særskilt v. Skoven nær Clausholm og i skoven ved Hinnerup.